

Nr 193.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning; given Stockholms slott den 30 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Förordning
om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall
vid flygning.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Där någon, som fullgör flygtjänstgöring vid krigsmakten, å tid, då riket icke befinner sig i krig, skadats till följd av olycksfall vid flygning, skola, utöver föreskrifterna i lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete eller förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, följande särskilda bestämmelser om ersättning i anledning av olycksfallet gälla.

2 §.

1 mom. Har till följd av olycksfallet livränta förklarats skola utgå till den skadade enligt lag eller förordning, som i 1 § sägs, skall, där den skadade på grund av olycksfallet blivit oförmögen till flygtjänstgöring, såsom tillägg till sådan livränta utgivas, om den skadade äger tjänstepensionsrätt en fjärdedel och eljest hälften av livräntans belopp, i intet fall dock mindre än 300 kronor om året.

2 mom. Om olycksfallet, utan att medföra sådan nedsättning i arbetsförmågan att livränta skall utgå enligt nämnda lag eller förordning, dock föranlett, att den skadade blivit oförmögen till flygtjänstgöring, skall till honom utgivas en årlig livränta av 300 kronor.

3 §.

1 mom. Har olycksfallet medfört den skadades död och efterlämnar den avlidne änka med rätt till livränta enligt lag eller förordning, som i 1 § sägs, skall såsom tillägg till livräntan utgivas, där den avlidne ägt familjepensionsrätt en fjärdedel och eljest hälften av livräntans belopp.

Efterlämnar den avlidne barn (adoptivbarn), skall, sedan livränta, som enligt samma lag eller förordning tillkommer barnet, upphört att utgå, särskild livränta med enahanda belopp utgivas till barnet till dess det fyllt nitton år.

Efterlämnar den avlidne föräldrar (adoptivföräldrar), vilka jämlikt berörda lag eller förordning blivit berättigade till livränta i anledning av dödsfallet, skall tillägg till livräntan utgå med dennas halva belopp, dock att livränta och livräntetillägg tillhopa icke må överstiga värdet av det underhåll föräldrarna åtnjutit av den avlidne.

2 mom. Har jämlikt bestämmelse i förutnämnda lag eller förordning livränta till efterlevande nedsatts, skola de i 1 mom. omförmälda livräntetilläggen beräknas i förhållande till de nedsatta livräntebeloppen.

4 §.

I avseende å livränta eller livräntetillägg enligt denna förordning skola bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete och förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär-tjänstgöring, i tillämpliga delar lända till efter rättelse. Å livränta eller livräntetillägg varom nyss sagts må dock avdrag enligt föreskrifterna i 11 § i lagen eller 11 § i sistnämnda förordning icke göras; ej heller må i anledning därav, att sådan livränta eller sådant livräntetillägg utgår, nedsättning jämlikt 7 § i lagen eller 7 § i förordningen ske i livränta, som utgives jämlikt lagen eller förordningen.

5 §.

Livränta eller livräntetillägg, som utgår jämlikt denna förordning, bestrides av statsmedel samt bestämmes av riksförsäkringsanstalten, i den mån ej jämlikt 6 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller 6 § förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär-tjänstgöring, beslutanderätten tillkommer försäkringsrådet.

Beträffande försäkringsrådets behandling av ärenden rörande tillämpningen av de i denna förordning givna bestämmelserna skall gälla vad i 6 § lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet stadgas i fråga om där omförmälda ärenden.

6 §.

De närmare föreskrifter, vilka, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1940. I fråga om olycksfall, som inträffat före nämnda dag, skall dock förordningen äga tillämpning allenast om och i den mån Konungen det beslutar.

*Utdrag av protokollet över socialärendena, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 30 mars 1940.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *särskild ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall, som drabbat i flygtjänst sysselsatt militär personal*, samt anför:

Bestämmelser om särskilda förmåner under flygtjänstgöring.

De första bestämmelserna angående särskilda förmåner under flygtjänstgöring åt personal vid försvarsväsendet meddelades genom två å respektive lant- och sjöförvarsdepartementen den 21 november 1914 utfärdade kungl. brev av innehåll att den vid arméns och marinens flygväsen tjänstgörande personalen finge — utöver samma personal eljest tillkommande avlöningsförmåner ävensom i förekommande fall resekostnads- och traktamentsersättning — åtnjuta flygtillägg, utgående till olika kategorier med skilda belopp för dag räknat. 1914 års föreskrifter upphörde att äga giltighet med utgången av år 1926, vid vilken tidpunkt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev den 23 december 1926 angående särskilda förmåner under flygtjänstgöring trädde i kraft. Såvitt angår beställningshavare vid försvarsväsendet upphävdes sistnämnda bestämmelser genom militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275), som i 27 § innehåller stadganden om flygtillägg m. m. I fråga om det fast anställda manskapet gälla däremot fortfarande 1926 års bestämmelser. Förslag till manskapsavlöningsreglemente, innehållande bestämmelser om, bland annat, flygtillägg m. m. har emellertid framlagts av 1936 års lönekommitté i betänkande den 14 december 1939 (statens off. utredn. 1939: 38). På grundval av detta förslag har genom en den 8 mars 1940 dagteknad proposition (nr 127) framlagts förslag till manskapsavlöningsreglemente, innehållande bland annat, i 25 § bestämmelser om flygtillägg m. m.

Det synes böra anmärkas, att enligt de motiv, som legat till grund för införandet av flygtillägg, desamma till viss del varit avsedda att utgöra en löneförmån åt flygpersonalen och sålunda en ersättning för denna personals säregna tjänstgöring och för anskaffande och underhåll av särskilda flygkläder m. m. I övrigt torde tillkomsten av flygtillägget hava betingats av de

stora olycksfallsrisker, som flygtjänsten medför för personalen, vilken följaktligen ansetts böra tilldelas ett särskilt bidrag för täckande av kostnader för olycksfallsförsäkring.

Vissa författningsbestämmelser om olycksfallsförsäkring m. m.

Enligt *lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete* är envar arbetare, där ej i lagen annorlunda stadgas, försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet (1 § första stycket). Såsom föranledd av olycksfall enligt lagen skall i vissa särskilt angivna fall även anses skada, som förorsakats genom inverkan under högst några få dagar, bland annat av temperaturförhållandena under arbetet (1 § andra stycket). Konungen äger från tillämpningen av 1916 års lag undantaga arbetare, som användas till arbete för statens eller kommuns räkning och vilka på grund därav tillförsäkrats ersättningar vid olycksfall i arbete, som finnas väsentligen motsvara ersättningarna enligt lagen.

Vissa särbestämmelser hava meddelats i *förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*. Däri stadgas (1 §), att till värnpliktig eller vid försvarsväsendet fast anställd, som avses i förordningen och som under militärtjänstgöring i fredstid skadas till följd av olycksfall eller annorledes ådrager sig sjukdom, ersättning av allmänna medel skall utgivas enligt i förordningen stadgade grunder. Till fast anställda hänföras i förordningen (2 § 1 mom.) fast anställt manskap vid försvarsväsendet eller någon av dess reserver, indelt manskap, musikelever, skeppsgossar, officers- och reservofficersaspiranter, sjökadetter, kustartillerikadetter och reservkadetter, reservunderofficersaspiranter vid flottan, marinintendentskadetter samt mariningenjörselever och mariningenjöraspiranter. Officerare och underofficerare äro däremot försäkrade enligt 1916 års lag.

För innehållet i de nämnda författningarna redogöres delvis i det följande. I den mån redogörelse därför ej lämnas, anhåller jag att få hänvisa till författningarna.

Verkställda utredningar m. m.

1937 års riksdag.

I sin till 1937 års riksdag avgivna berättelse meddelade *1936 års statsrevisorer*, att de verkställt utredning rörande de ersättningar, som i olika former tillkomme den i flygtjänst sysselsatta militära personalen ävensom efterlevande efter vid flygolyckor omkommen militärpersonal. Sedan redogörelse lämnats (sid. 14—56 i berättelsen) för kungl. brev, skrivelser från riksdagen samt tidigare verkställda utredningar berörande ifrågavarande spörsmål, anförde revisorerna bland annat följande:

De föreskrifter angående flygtillägg, vilka meddelades i kungl. brevet den 23 december 1926, hava förklarats vara av provisorisk karaktär, ock skulle flygtilläggen i deras nuvarande form endast utgå, intill dess i samband med regleringen av de militära pensionsfrågorna prövning ägt rum av frågan an-

gående beredande av skäligt understöd åt personal, som drabbats av olycksfall vid flygning eller, där sådant olycksfall medfört döden, åt den avlidnes efterlevande. Numera hava tjänstepensionsförhållandena för försvarsväsendets personal ordnats och även frågan om familjepension blivit i huvudsak reglerad. — —

Generella grunder, efter vilka ersättning bör utgå till omkommen flygpersonals efterlevande, hava emellertid hittills icke fastställts, ehuruval pensionsförhållandena för försvarsväsendets personal såsom förut nämnts blivit reglerade, utan har riksdagen efter framställning från vederbörande prövat varje särskilt fall med hänsyn till de föreliggande omständigheterna. Visserligen hava framställningar i sådant syfte hittills av riksdagen bifallits, men kvar står dock ett visst osäkerhetstillstånd för flygpersonalens anhöriga, så länge åtgärder icke äro vidtagna för att i görligaste mån trygga dessas ställning vid olycksfall med invaliditet eller dödlig utgång till följd under en verksamhet, vilken innebär avsevärt större olycksfallsrisker än annan sysselsättning i statens tjänst. Flygvapnets utbyggande enligt 1936 års försvarsbeslut kommer emellertid att medföra en avsevärd ökning av antalet flygningar och av den i flygtjänst sysselsatta personalen. Därav kan givetvis en stegring i antalet olycksfall bliva följden, ett förhållande som i sin tur kan medföra, att de fall, då framställningar komma att göras till riksdagen om särskilt understöd, ävenledes bliva talrikare än hittills varit fallet. De ekonomiska konsekvenserna för statsverket av dessa förhållanden kunna därför också bliva betydligt känbarare än vad de för närvarande äro.

Revisorerna vilja även erinra därom, att riksdagen vid särskilda tillfällen framhållit önskvärdheten av att enhetliga grunder kunde genomföras för beviljande av understöd åt genom olyckshändelse under flygtjänstgöring omkomna militära befattningshavares efterlevande.

I anslutning till vad sålunda anförts vilja revisorerna, utan att närmare ingå på frågan om de nuvarande flygtilläggen kunna anses väl avvägda med hänsyn till de med desamma avsedda syftemålen, framhålla, att enligt revisorernas uppfattning den till flygtjänst kommenderade personalens särskilda förmåner synas även böra omfatta särskild ersättning i form av livräntor, avsedda att utgå dels till beställningshavaren själv, därest han till följd av invaliditet ådragen vid olycksfall under flygtjänstgöring nödgas avgå ur tjänst, dels till efterlevande, därest sådant olycksfall medfört döden. Frågan om denna ersättning sammanhänger givetvis med frågan om övriga särskilda förmåner, som kunna anses böra utgå till i flygtjänstgöring sysselsatt personal. Med hänsyn härtill och till ovan angivna förhållanden anse revisorerna, att bestämmandet av formen för särskild ersättning under flygtjänstgöring snarast möjligt bör bliva föremål för en allsidig utredning.

I avgivet yttrande tillstyrkte flygförvaltningen den av revisorerna begärda utredningen.

Riksdagen fann (i skrivelse nr 311, punkt 4) vägende skäl tala för att beträffande den militära flygpersonalen frågan om rätt till ersättning åt efterlevande ävensom vid invaliditet klarlades och grunderna härför fastställdes. Då emellertid detta spörsmål sammanhängde med frågan om de övriga särskilda löneförmåner, som utginge till berörda personal, syntes utredningen böra omfatta samtliga de ersättningar, som ansåges böra tillkomma denna personal. Under åberopande av det anförda hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning ifråga om bestämmandet av formen för särskild ersättning till i flygtjänst sysselsatt militär personal.

Flygförvaltningens och chefens för flygvapnet utredning den 12 mars 1938.

Sedan Kungl. Maj:t därefter anbefallt flygförvaltningen att verkställa den av riksdagen begärda utredningen, avgavs sådan den 12 mars 1938 av *chefen för flygvapnet och flygförvaltningen* gemensamt.

I utredningen förordades — förutom reglering av förmånerna under flygtjänstgöring åt olika kategorier av militär personal — att den statliga försäkringen för olycksfall i arbete skulle beträffande olycksfall under flygtjänstgöring utbyggas enligt vissa riktlinjer. Sålunda borde vid invaliditet, förorsakad av olycksfall under flygtjänstgöring, livränta enligt olycksfallsförsäkringslagens, respektive enligt 1927 års militärsättningsförordnings bestämmelser utgå — i stället för, såsom nu gällde, med två tredjedelar av den beräknade årsinkomstens maximibelopp, 3,000 kronor — med hela maximibeloppet. Förslaget innebar alltså i denna del en förhöjning av livräntan med 50 procent. Därest livränta ej skulle utgå men den skadade av olycksfallet erhållit sådant men, att han blivit oförmögen att vidare användas i flygtjänst, skulle till honom utgivas en årlig livränta av 300 kronor. I avseende å dessa ersättningsars åtnjutande skulle tillämpas de i olycksfallsförsäkringslagen, respektive i militärsättningsförordningen i övrigt givna stadgandena, dock att avdrag med hänsyn till lönen ej borde göras å den sist omnämnda livräntan av 300 kronor. Vid olycksfall med dödlig utgång föreläge enligt flygmyndigheternas mening skäl för beredande av ökade understöd åt de efterlevande. Dessa skäl framträdde med särskild styrka beträffande bland annat det fast anställda manskapet. Det erfordrades i dessa fall en avsevärd höjning av utgående ersättningsbelopp för att sätta dessa i nivå med de understöd, riksdagen i dylika fall plägat anse skäligen. Lämpligen syntes en reglering av hithörande ersättningsfrågor kunna företagas på det sätt, att — utöver vad som utginge enligt olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen — maximibeloppen av nu utgående livräntor till änka, respektive föräldrar (adoptivföräldrar), förhöjdes med 600 kronor för år samt att livränta åt barn (adoptivbarn) finge utgå med författningen enligt belopp intill dess barnet fyllt 19 år, under iakttagande härvid, att sålunda bestämda tilläggsersättningar skulle reduceras i samma proportion, i vilken författningen enligt utgående livräntor kunde hava blivit nedsatta för att sammanlagt ej överstiga två tredjedelar av den avlidnes arbetsförtjänst.

Den 20 maj 1938 förordnade Kungl. Maj:t, att utredningen skulle överlämnas till 1936 års lönekommitté — vilken tillsatts med uppdrag att verkställa revision av gällande avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid den civila och militära statsförvaltningen — för att vara för kommittén tillgänglig vid fullgörandet av dess uppdrag.

**1936 års lönekommittés betänkande
den 23 december 1938.**

I betänkande den 23 december 1938 med förslag till militärt avlöningsreglemente (statens off. utredn. 1938: 55) anförde *1936 års lönekommitté*, i

anledning av flygmyndigheternas nyssnämnda förslag — dock endast såvitt angår de ordinarie beställningshavarna vid försvarsväsendet — följande:

Det förslag beträffande livränteförmåner, vari den av flygmyndigheterna verkställda utredningen utmynnat, synes lönekommittén i och för sig vara av beskaffenhet att kunna förordas såsom grundval för en fristående utbyggnad av de nu författningsenligt utgående ersättningarna i anledning av olycksfall under flygtjänstgöring. Förslaget skulle medföra icke oväsentliga förbättringar icke blott för beställningshavare, som drabbas av olycksfall utan även, och icke minst, för efterlevande till sådan beställningshavare i händelse av dödsfall. Med hänsyn härtill vore det enligt kommitténs mening naturligt att ett genomförande i huvudsak av förslaget förknippades med viss reduktion i varje fall av de högsta flygtilläggsbeloppen för att härigenom mellan staten och beställningshavarna fördela den kostnad, som förslagets genomförande skulle komma att medföra.

Vid de överläggningar, som lönekommittén i ämnet haft med chefen för flygvapnet och andra representanter för flygvapnets ledning, har emellertid från dessas sida rests ett bestämt motstånd mot tanken på en reduktion av flygtilläggen. Man har därvid framhållit de risker med avseende å rekryteringen, som en sådan reduktion skulle kunna medföra. Det har tillika hävdats, att enligt på personalhåll allmänt rådande uppfattning en sådan lösning vore att föredraga, varigenom de ordinarie beställningshavarna vid en reglering av rätten till utvidgade livränteförmåner uteslötes från dessa förmåner, framför en lösning enligt vilken de ökade förmånerna skulle förknippas med reduktion av flygtilläggen.

Ehuru enligt lönekommitténs mening en evalvering i viss mindre omfattning av de kontanta flygtilläggen mot av staten i övrigt bekostade ökade livränteförmåner vid olycksfall även ur personalsynpunkt borde vara att betrakta såsom fördelaktig, har kommittén med hänsyn till de bestämda erinringar, som gjorts mot den ifrågasatta lösningen, och särskilt i betraktande av svårigheterna att bedöma verkningarna i rekryteringshänseende av en omläggning i angiven riktning funnit sig icke böra vidhålla tanken på en dylik omläggning. Då den av riksdagen påkallade författningsmässiga regleringen av rätten till förhöjda livränteförmåner vid olycksfall synes böra genomföras och det icke kan anses tillfredsställande att från en sådan reglering utesluta de ordinarie beställningshavarna, har kommittén i stället ansett sig böra ifrågasätta en sådan lösning av frågan, som med utgångspunkt från tanken på en kostnadsfördelning mellan beställningshavarna och staten gör de ordinarie beställningshavarna delaktiga av en dylik förbättring endast i mindre omfattning än enligt det av flygmyndigheterna framlagda förslaget men till gengäld utan sänkning av flygtilläggens nivå. En dylik lösning kan enligt kommitténs förmenande ske på huvudsakligen följande sätt. I fråga om den livränta å 300 kronor, som enligt flygmyndigheternas förslag skulle utgå till beställningshavare, vilken av olycksfall erhållit sådant men att han, ehuru kvarstående i anställningen, ej kan användas i flygtjänst, synes någon ändring ej böra ske. Med avseende å livränta till beställningshavare, som på grund av olycksfallsskada nödgas avgå med invalidpension, innebär flygmyndigheternas förslag, att dylik livränta skulle utgå — i stället för, såsom nu gäller, med två tredjedelar av den beräknade årsinkomstens maximibelopp, 3,000 kronor — med hela maximibeloppet, varvid emellertid den i 11 § olycksfallsförsäkringslagen föreskrivna reduktionen med hänsyn till utgående invalidpension skulle bibehållas. Enligt kommitténs mening bör i stället livräntan fastställas att utgå med belopp, motsvarande fem sjättedelar av årsinkomstens maximibelopp, eller således med 2,500 kronor,

under iakttagande härvid av nyssnämnda reduktionsregel. Med avseende å efterlevandelivräntorna torde någon ändring ej böra ske beträffande förslaget om utsträckt tid för åtnjutande av livränta till minderåriga barn; i fråga om livränta till efterlevande änka torde däremot förhöjningen av det författningsenliga livräntebeloppet böra begränsas till 300 i stället för föreslagna 600 kronor årligen.

Lönekommittén anser sig böra förorda, att en reglering av rätten till förhöjda livränteförmåner vid olycksfall under flygtjänstgöring för ordinarie beställningshavare verkställes i huvudsaklig överensstämmelse med vad nu angivits. I fråga om utformningen av erforderliga bestämmelser i ämnet har lönekommittén ansett sig icke böra framlägga något förslag. Kommittén förutsätter, att frågan härom kommer att i första hand underkastas prövning och förslag av riksförsäkringsanstalten, vars utlåtande i ämnet torde böra inhämtas. Kommittén vill emellertid uttala, att en förhöjning av livränteförmånerna, som i princip sträcker sig längre än vad nyss förordats, enligt kommitténs mening icke bör medgivnas utan samtidig reduktion av de högsta flygtilläggsbeloppen.

I yttrande den 20 februari 1939 över lönekommitténs betänkande anförde riksförsäkringsanstalten beträffande frågan om en reglering av rätten till ersättning vid skador eller dödsfall till följd av olycksfall under flygtjänstgöring bland annat följande:

Vidkommande först frågan, var erforderliga stadganden i berörda hänseenden böra införas, vill riksförsäkringsanstalten förorda, att de sammanföras i en särskild författning.

Vad beträffar frågan, under vilka förutsättningar nu ifrågasatt tilläggsersättning må utgå, finner riksförsäkringsanstalten, att rätten till sådana förmåner bör i princip tillkomma envar vid krigsmakten anställd eller värnpliktig, som i fredstid till följd av olycksfall drabbas av skada, medan han under tjänstgöring befinner sig å militärt flygplan. Sålunda skulle inbegripas utom besättningen även den, som eljest under militärtjänstgöring medföljer flygplan då det är under färd i luften eller vid start eller landning framföres på marken eller vattnet. Vad sålunda stadgas bör i tillämpliga delar gälla även under tjänstgöring å annat militärt luftfartyg än flygplan samt vid fallskärmschopp.

I fråga om storleken av de tillägglivräntor, som i flygmyndigheternas förslag framförts, hava beställningshavarna uppdelats i två grupper. Den ena kategorien upptager beställningshavare, som erhållit sådant men, att de — utan att ha blivit obrukbara i vanlig tjänstgöring — blivit oförmögna att vidare nyttjas i flygtjänst. Den andra kategorien utgöres av sådana, vilka måst avskedas ur tjänst med invalidpension. Erfarenheten har emellertid visat, att invalida officerare och underofficerare i mycket stor utsträckning även vid betydande invaliditet beretts möjligheter att kvarstå i aktiv tjänst intill inträffad pensionsålder. Sådana beställningshavare hava sålunda kunnat uppbära oavkortade avlöningsförmåner.

Det framlagda förslaget till avlöningsreglemente innehåller icke någon bestämmelse, att utgående livränta må föranleda minskning i avlöningen. En konsekvens härav är, att avlöningen enligt stadgandena i 11 § 4 stycket olycksfallsförsäkringslagen skall presumeras utgöra sådant understöd, som må avdragas från livränta på grund av invaliditet. Dock må livräntan utgå, om och i den mån särskilda förhållanden därtill föranleda.

Nämnda stadgande infördes i 11 § olycksfallsförsäkringslagen genom lag den 26 juni 1936. I proposition nr 218 till 1936 års riksdag med förslag till lagändringen uttalade föredragande departementschefen (sid. 49) med

anledning av ett yttrande från flygstyrelsen, att såsom i stadgandet omnämnda »särskilda förhållanden», som kunde föranleda utbetalande av livränta trots utgående avlöning, torde kunna räknas även sådana fall, då befattningshavare på grund av skadan nödgades avstå från en lönande bisyssla eller bleve oanvändbar i viss kvalificerad tjänstgöring, som vore förenad med särskild ersättning. Flygstyrelsen hade i sitt yttrande omnämnt flygtjänstgöring som en med särskild ersättning förenad tjänstgöring.

Av det anförda framgår, att en beställningshavare vid flygvapnet, som på grund av skada blir oförmögen till flygtjänst men beredes tillfälle att kvarstå i aktiv tjänst med oakortad lön, redan nu kan beredas någon kompensation för flygtilläggets bortfallande, i det han kan berättigas att vid sidan av sin lön utfå eventuell livränta helt eller delvis. Riksförsäkringsanstalten har ännu icke förehaft något ärende av detta slag till prövning, men det torde kunna förutsättas, att livräntan bör utgå helt, i varje fall om den icke är av mera betydande storlek. Uppgår den årliga arbetsförtjänsten till 3,000 kronor, utgör lägsta livränta — vid 10 procent invaliditet — 200 kronor för år.

Efter avgång ur tjänst med ålderspension skall livränta alltid utgå utan avdrag, enär ålderspension numera icke skall betraktas som mot livräntan svarande understöd.

Därest skadan är så allvarlig, att den skadade måste taga avsked med invalidpension, skall han å livräntan vidkännas avdrag, motsvarande den del av pensionen, som överstiger det belopp, vartill rätt grundats genom anställningstiden. Stadgandet härom infördes i 11 § olycksfallsförsäkringslagen genom ovannämnda lagändring och har ännu icke praktiskt tillämpats av riksförsäkringsanstalten. På grund härav kunna ostridigt exakta beräkningar icke framläggas till belysande av vilken sammanlagd ersättning, som kommer att utgå i olika fall.

Riksförsäkringsanstalten vill för sin del icke göra någon erinran mot flygmyndigheternas förslag, enligt vilket invalidräntorna skulle förhöjas med 50 procent. Förhöjningen synes böra givas karaktären av ett tillägg till livräntan, vilket icke ingår som integrerande del av denna. Härigenom skulle tillägget icke vara underkastat avdragsreglerna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen, med mindre detta särskilt stadgades. Det torde icke vara erforderligt att angiva, att avdrag å livräntan jämlikt 11 § för sådant »tillägg» ej heller skall ifrågakomma.

Lägsta livränta skulle tillhoppa med ovannämnda tillägg komma att utgöra 300 kronor vid 3,000 kronors arbetsförtjänst. Om en beställningshavare vid flygvapnet åsamkas en invaliditet av 10 procent och därefter kvarstår i tjänst men är oförmögen till flygtjänstgöring, skulle han i anslutning till vad ovan anförts kunna påräkna att vid sidan av lönen erhålla en kompensation av intill 300 kronor årligen. Skulle livräntan utgöra ett mera avsevärt belopp, synes det vara tveksamt, om såväl livränta som livräntetillägg böra utgå. I dylikt fall föreligger emellertid möjlighet till avkortning av livräntan. Vid övervägande av dylik avkortning bör enligt riksförsäkringsanstaltens mening hänsyn få tagas till det utgående livräntetillägget.

Flygmyndigheterna hava i sitt förslag ifrågasatt, huruvida icke en extra ersättning av 300 kronor för år skulle tillförsäkras sådan beställningshavare, som på grund av skada bleve oförmögen till flygtjänst men likväl icke skulle anses berättigad till livränta. Härtill må anföras, att vid invaliditetsgradens bestämmande hänsyn skall tagas till, bland annat, den skadades yrke. Om en beställningshavare vid flygvapnet till följd av skada, exempelvis en ögonskada, blir oduglig till flygtjänst, synes det därför antagligt, att livränta vanligen kommer att tillerkännas, även om skadan i vanliga fall icke

anses medföra 10 procents invaliditet. Något mera påtagligt behov av den ifrågasatta bestämmelsen om extra ersättning vid invaliditet under 10 procent torde på grund härav knappast kunna anses föreligga. Riksförsäkringsanstalten finner sig därför för sin del icke böra förorda en sådan bestämmelse. Det må anmärkas, att lämpligheten av en sådan bestämmelse blir än mera tveksam, i den mån tilläggsersättningarna i enlighet med riksförsäkringsanstaltens förslag utsträckas till andra grupper än dem, varå det föreslagna lönereglementet skall äga tillämpning.

Vad vidare angår den ifrågasatta förhöjningen av utgående livräntor åt efterlevande till under flygning förolyckade beställningshavare, hava flygmyndigheterna föreslagit, att maximibeloppen av livräntor till änkor respektive föräldrar höjas med 600 kronor, vilket belopp av 1936 års lönekommitté föreslagits nedsatt till 300 kronor.

Till åskådliggörande av de livränte- och pensionsförmåner, som samtidigt kunna utgå till änkor efter förolyckade flygare, hava inom riksförsäkringsanstalten verkställt vissa beräkningar. Av dessa beräkningar framgår, bland annat, att änka efter en kapten med nu utgående pension torde i pensions- och livränteförmåner sammanlagt bekomma för år räknat ett belopp av 2,634 kronor, änka efter en löjtnant sammanlagt 2,040 kronor, änka efter en fanjunkare sammanlagt 1,878 kronor. Tages hänsyn till att änkor efter flygare böra placeras i särklass med hänsyn till det förhållandet, att de förolyckade i ekonomiskt hänseende intagit en särställning bland försvarsväsendets beställningshavare, synas goda skäl tala för att livräntetillägg jämväl här böra utgå. Att härvid frågå det tillägg av 50 procent, som anses böra tillkomma skadade beställningshavare, synes enligt riksförsäkringsanstaltens mening icke böra ifrågakomma. Anstalten vill därför föreslå, att efterlevande änka jämte den henne tillkommande livräntan skall erhålla livräntetillägg med 50 procent av livräntans belopp.

Flygmyndigheterna hava föreslagit en extra ersättning till efterlevande barn. Denna extra ersättning skulle bestå däri, att barn skulle äga rätt till livränta intill 19 års ålder i stället för intill 16 års ålder enligt nu gällande bestämmelser. Riksförsäkringsanstalten finner intet vara att erinra mot att en extra ersättning stadgas för efterlevande barn. Enligt anstaltens mening är emellertid lämpligast, att jämväl denna ersättning gives formen av ett tillägg till livräntan, att utgå under samma tid som denna, det vill säga till dess barnet uppnår 16 års ålder. Vidkommande storleken av livräntetillägget synes även detta lämpligen kunna bestämmas till livräntans halva belopp.

Vad angår frågan om ersättningen till efterlevande föräldrar, torde denna fråga erhålla ökad praktisk betydelse i den mån tilläggsersättningarna i enlighet med riksförsäkringsanstaltens förslag utsträckas till andra grupper än dem, som avses i det föreslagna avlöningsreglementet. Enligt riksförsäkringsanstaltens mening bör jämväl livräntetillägg till föräldrar eller adoptivföräldrar kunna utgivas med 50 procent av livräntan. Liksom livränta till föräldrar eller adoptivföräldrar icke må bestämmas till högre belopp än som motsvarar värdet av det underhåll, som de av den avlidne åtnjutit, böra ej heller livränta och livräntetillägg tillhopa överstiga denna gräns.

Vid riksförsäkringsanstaltens utlåtande fanns fogat ett i anslutning till anstaltens anförande upprättat utkast till förordning om tillägg till livränta i anledning av olycksfall under tjänstgöring å militärt flygplan m. m.

Från riksförsäkringsanstaltens beslut var *föredraganden*, *byrådirektören N. Källström* skiljaktigt samt anförde i huvudsak följande:

Enligt riksförsäkringsanstaltens mening bör den särskilda författning, som är avsedd att reglera rätten till vissa livräntetillägg åt beställnings-

havare, som drabbats av olycksfall under flygning och deras efterlevande, omfatta icke endast de beställningshavare som omförmålas i framlagt förslag till nytt militärt avlöningsreglemente utan även annan personal vid försvarsväsendet samt värnpliktiga. Riksförsäkringsanstalten har i sitt förslag sålunda inrangerat jämväl personal å reservstat och i reserven, fast anställt manskap samt värnpliktiga.

Även om skäl kan anses föreligga, att utöver det lämnade uppdraget pröva behovet av och inkomma med förslag om tilläggsförmåner jämväl för andra beställningshavare än dem remissen avser, synas å andra sidan starka betänkligheter möta för att låta förslaget omfatta samtliga dessa personalgrupper.

Vidkommande fast anställt manskap vid försvarsväsendet må framhållas, att detta manskap i allmänhet först vid befordran till furir användes i flygtjänst. Volontärer och korpraler fullgöra däremot marktjänst i egenskap av mekaniker, smeder o. s. v. Samma är förhållandet med värnpliktiga med undantag för sådana värnpliktiga, som erhålla utbildning till officerare. Av det sagda framgår, att behovet av särskilda förmåner för nu omförmälda grupper icke på långt när är så stort, som beträffande ordinarie beställningshavare. Med hänsyn till en långvarig, ständig och ansvarsfylld flygtjänstgöring med åtföljande fysiska och psykiska påfrestningar befinna sig beställningshavare i officers- och underofficers tjänsteställning i en alldeles särskilt utsatt ställning. Härtill kommer att fast anställt manskap och värnpliktiga med ytterst få undantag äro ogifta och sällan befinna sig i det ekonomiska läge, att de kunna väsentligt bidra till sina föräldrars uppehälle. Detta utgör ytterligare ett skäl, som motiverar någon tids anstånd i fråga om prövningen, huruvida nu nämnda grupper skola tillerkännas särskilda förmåner.

Antagligen kommer förslag till nytt avlöningsreglemente för fast anställt manskap att framläggas för nästkommande års riksdag. Det är då av stor vikt att taga del av de allmänna förmåner, som ett dylikt reglemente kan komma att föreskriva, innan man går att taga ställning till spörsmålet, huruvida fast anställt manskap bör tillerkännas förmåner av nu föreslagen art. Ifrågasättas kan också, huruvida icke erforderliga tilläggsbestämmelser böra i vad de avse fast anställt manskap och värnpliktiga införas i 1927 års militärsättningsförordning, vilken torde komma att bli föremål för omarbetning i samband med nu pågående revision av gällande olycksfallsförsäkringslag.

De beställningshavare, som här böra ifrågakomma, bliva i första hand officerare (jämväl fänrikar) och underofficerare vid flygvapnet, samt ordinarie beställningshavare vid försvarsväsendet i övrigt, som vid olyckstillfället voro stadda i tjänsteutövning och sålunda åtnjöto flygtillägg eller flygtraktamente.

Vad riksförsäkringsanstalten i övrigt föreslagit kan jag i huvudsak biträda. De avvikelser i flygmyndigheternas förslag, som av riksförsäkringsanstalten förordats, synas mig utgöra en avsevärd förbättring.

I ett avseende vill jag dock i motsats till riksförsäkringsanstalten ansluta mig till flygmyndigheternas förslag, nämligen i vad detsamma avser rätt till viss livränta för beställningshavare, som drabbats av olycksfall, vilket icke medför rätt till livränta enligt gällande olycksfallsförsäkringslag. För livräntas utgående kräves som bekant en invaliditetsgrad av minst 10 procent; nedsättningen av normal arbetsförmåga måste sålunda uppgå till minst denna procent. I fall, där invaliditetsgraden understiger denna procentsats, exempelvis vid förlust av ett ringfinger, vid en mindre nedsättning i syn eller å hörsel, kan därför livränta i allmänhet icke utgå, i trots av att den skadade på grund av en sådan defekt kan komma att avstängas från en väl

avlönad flygtjänstgöring. I sådana fall hava flygmyndigheterna föreslagit och lönekommittén tillstyrkt utgivande av en årlig livränta å 300 kronor. Även om, som riksförsäkringsanstalten uttalat, visst avseende enligt gällande olycksfallsförsäkringslag bör fästas vid den skadades yrke vid livräntans utmätande, kunna dock fall förekomma, där den från flygtjänsten avstängde icke kommer i åtnjutande av särskild ersättning såsom kompensation för förlorade flygtillägg eller flygtraktamenten. I dessa fall synes rättvisa och billighet kräva, att den skadade erhåller den föreslagna årliga livräntan av 300 kronor, vilket belopp skulle utgå utan avdrag av vederbörande tillkommande avlöningsförmåner; med andra ord huvudstadgandena i 11 § olycksfallsförsäkringslagen skulle här icke komma till användning.

Ett av reservanten uppgjort utkast till författningsbestämmelser i anslutning till sålunda hävdade synpunkter var likaledes fogat vid riksförsäkringsanstaltens utlåtande.

I *proposition (nr 245) till 1939 års lagtima riksdag* med förslag till militärt avlöningsreglemente m. m. anförde (sid. 106) föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, i samband med behandlingen av bestämmelser om flygtillägg m. m., som upptagits i reglementsförslagets 27 §, att han funnit sig böra tillstyrka lönekommitténs förslag, att flygtilläggen tillsvidare skulle bibehållas vid nuvarande nivå. Avvägningen av nämnda förmåner vore emellertid i viss mån beroende av det sätt, på vilket en reglering av rätten till förhöjda livränteförmåner vid skador eller dödsfall på grund av olycksfall under flygtjänstgöring kunde komma att genomföras. Med hänsyn till sistnämnda frågas komplicerade beskaffenhet vore departementschefen icke beredd att på grundval av den utav riksförsäkringsanstalten förebragta utredningen framlägga något förslag i ämnet. Enligt departementschefens mening borde frågan om en reglering av rätten till olycksfallsersättning åt flygande personal eller dess efterlevande lämpligen upptagas till slutlig prövning och avgörande i ett sammanhang, sedan avlöningsförhållandena ordnats för försvarsväsendets personal i sin helhet, däribland även det fast anställda manskapet. Departementschefen ansåge sig emellertid böra uttala, att en mera väsentlig höjning av de nuvarande livränteförmånerna enligt hans mening borde medföra en omprövning av beloppen av de olika flygtilläggen.

Vad i propositionen nr 245 sålunda anförts föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

1936 års lönekommittés betänkande den 14 december 1939.

I sitt förut omnämnda betänkande den 14 december 1939 med förslag till manskapsavlöningsreglemente behandlade *1936 års lönekommitté*¹⁾ — i enlighet med av Kungl. Maj:t därutinnan lämnat uppdrag — i samband med frågan om flygavlöning åt manskap även spørsmålet rörande livränteför-

¹⁾ Kommittén har vid avgivandet av betänkandet bestått av expeditionschefen A. Westling, ordförande, ledamöterna av riksdagens andra kammare ombudsmannen O. Andersson i Malmö och hemmansägaren A. L. Hansson i Rubbestad samt ledamoten av riksdagens första kammare f. d. skogschefen G. Tamm.

måner åt militära beställningshavare i anledning av olycksfall under flygtjänstgöring m. m. (sid. 54—68, 126—128 och 164—166).

Lönekommittén erinrade inledningsvis därom, att riksförsäkringsanstalten uttalat sig för en avvägning av livränteförmånerna i anledning av olycksfall under flygning efter i sak ej oväsentligt förmånligare grunder än dem, som innefattats i lönekommitténs förslag av den 23 december 1938. Kommittén påpekade, att riksförsäkringsanstalten emellertid därvid icke alls berört sambandet mellan frågan om en avvägning av livränteförmånerna och frågan om flygtilläggens nivå utan behandlat frågan om livränteförmånerna såsom ett helt fristående problem. Det förefölle emellertid kommittén uppenbart, att, om de av kommittén vid frågans föregående behandling anlagda synpunkterna vidhölles, en lösning i enlighet med de av anstalten förordade riktlinjerna icke kunde åstadkommas utan att samtidigt flygtilläggen underkastades reduktion. Att vid den reglering av rätten till ersättning i anledning av olycksfall vid flygning, som i enlighet med vad från statsmakternas sida förutsatts borde ske i samband med manskapslöneregleringen, ånyo upptaga frågan om flygtilläggens nivå till förutsättningslös prövning och eventuellt företaga en nedsättning av de nyligen beslutade flygtilläggen syntes föga tilltalande. Med hänsyn därtill vore det enligt kommitténs mening angeläget, att den tilltänkta förhöjningen av livränteförmånerna hölles inom sådana gränser, att de nuvarande flygtilläggen kunde bibehållas vid oförändrad nivå. Därvid syntes en lösning efter i huvudsak de riktlinjer, som lönekommittén i betänkandet angående militärt avlöningsreglemente förordat, ligga närmast till hands, och den förnyade prövning, som kommittén i sammanhang med frågan om tillskapandet av ett manskapsavlöningsreglemente underkastat här avsedda spörsmål, hade icke givit kommittén anledning att på någon mera betydande punkt frångå nämnda riktlinjer. Med utgångspunkt från dessa riktlinjer och med ledning i övrigt av de vid riksförsäkringsanstaltens utlåtande fogade båda författningsförslagen hade inom kommittén utarbetats ett utkast till förordning i ämnet.

Detta utkast torde få såsom bilaga fogas till statsrådsprotokollet i förevarande ärende.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i de av kommittén föreslagna bestämmelserna anförde kommittén:

Vad angår frågan, vilka personalgrupper som böra göras delaktiga av livränteförhöjningarna, har kommittén utgått från den förutsättningen, att dessa böra tillkomma såväl ordinarie beställningshavare som fast anställt manskap. Riksförsäkringsanstalten utgick i sitt utlåtande från att en reglering av livränteförmånerna borde ske i ett sammanhang för envar vid krigsmakten anställd ävensom för värnpliktiga. Med avseende å de personalgrupper, som därvid skulle ytterligare inordnas under bestämmelserna (reservstats- och reservpersonal samt värnpliktiga) gäller emellertid, att de endast i ringa utsträckning tagas i anspråk för flygtjänstgöring. Härtill kommer, att beträffande dessa grupper frågan om livränteförmåner vid olycksfall under flygning synes böra bedömas under beaktande även av andra synpunkter än dem, som göra sig gällande i fråga om aktiv personal. Det kan därför starkt ifrågasättas, huruvida särbestämmelser av generell natur för

dylik personal över huvud äro påkallade eller lämpliga. I varje fall ligga dessa frågor, som icke äga samband med flygtilläggen, helt utanför lönekommitténs uppdrag. Kommitténs utkast har därför begränsats till att avse ordinarie beställningshavare samt fast anställt manskap.

I anslutning till vad i betänkandet om militärt avlöningsreglemente antyddes beträffande livräntor åt efterlevande i anledning av dödsfall, bör enligt kommitténs mening den särskilda ersättningen vid invaliditet på grund av olycksfall under flygning bestämmas till olika belopp för beställningshavare, som åtnjuta respektive ej åtnjuta pensionsrätt. Det förra är fallet med officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare, medan däremot manskap — med undantag av flaggkorpraler och högbåtsmän — ej har rätt till pension. Kommittén förordar med nyssnämnda utgångspunkt, att tillägg till invaliditetslivränta enligt olycksfallsförsäkringslagen eller militärsärförordningen må utgå med belopp motsvarande en fjärdedel eller, där beställningshavaren är i avsaknad av tjänstepensionsrätt, hälften av livräntans belopp. Bestämmelsen om 25 procent förhöjning av livränta till den, vars beställning är förenad med tjänstepensionsrätt, är endast ett annat uttryck för det av lönekommittén i betänkandet angående militärt avlöningsreglemente skisserade förslaget, att i här avsedda fall livränta till den skadade skulle utgå med fem sjättedelar av den beräknade årsinkomsten i stället för med två tredjedelar därav. För beställningshavare, som är i avsaknad av tjänstepensionsrätt, skulle med det föreslagna livräntetillägget å 50 procent av livräntans belopp den totala livränteförmånen vid full invaliditet komma att, såsom av flygmyndigheterna föreslogs, sammanfalla med den beräknade årsinkomsten.

I överensstämmelse med det av lönekommittén tidigare skisserade förslaget synes vidare böra stadgas att, därest olycksfallet — utan att medföra sådan nedsättning av arbetsförmågan, att författningen enligt livränta kan utgå — föranlett att beställningshavaren blivit oförmögen till flygtjänstgöring, till honom skall utgivas en årlig livränta av 300 kronor.

Beträffande härefter den särskilda ersättningen till efterlevande änkor efter i flygtjänst omkommen personal, innebar det av lönekommittén tidigare skisserade förslaget härutinnan, att en förhöjning av den enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående livräntan borde ske med 300 kronor, såvitt anginge personal med familjepensionsrätt. I syfte att ernå så enhetligt verkande regler som möjligt har kommittén nu — i analogi med den förut angivna utformningen om bestämmelserna om livräntetillägg till skadade flygare — ansett detta förslag böra modifieras därhän, att livräntetillägget till änka efter förolyckad flygare bestämmas till en fjärdedel, då den avlidnes beställning varit förenad med familjepensionsrätt, men eljest till hälften av livräntans belopp. Vid bifall till detta förslag skulle tilläggen till de enligt olycksfallsförsäkringslagen, respektive enligt militärsärförordningen utgående livräntorna — under förutsättning att den beräknade arbetsförtjänsten uppgår till maximibeloppet 3,000 kronor — utgöra för änka med familjepensionsrätt 187 kronor 50 öre och för änka utan pensionsrätt 375 kronor.

Med avseende å ersättning till efterlevande barn (adoptivbarn) gick det i riksförsäkringsanstaltens utlåtande framlagda förslaget ut på, att barn (adoptivbarn) i fråga om åtnjutande av livräntetillägg skulle likställas med änka, vilket alltså — med tillämpning i övrigt av de av kommittén här förordade principerna — skulle innebära, att tillägg skulle utgå med 25 procent för icke pensionsberättigade och med 50 procent för pensionsberättigade barn. Enligt lönekommitténs tidigare skisserade förslag åter skulle något särskilt livräntetillägg icke medgivas; däremot skulle livränta, beräknad en-

ligt de i olycksfallsförsäkringslagen, respektive i militärsättningsförordningen stadgade grunderna, utgå intill dess barnet fyllt 19 år eller samma ålder, som gäller för upphörande av barnpension enligt allmänna familjepensionsreglementet. Ehuru det måhända ur principiella synpunkter kan anses mindre tilltalande, att livränta medgives utgå intill högre ålder än som gäller enligt olycksfallsförsäkringslagen, har lönekommittén dock ansett sakliga skäl tala för ett vidhållande av kommitténs tidigare förslag, enär detta förslag — vilket för övrigt överensstämmer med flygmyndigheternas mening — synes bättre ägnat att tillgodose syftet med en anordning till förbättrande av barnens försörjningsmöjligheter. Det vill synas kommittén, som om de särskilda förhållandena på förevarande område skulle kunna motivera en avvikelse från olycksfallsförsäkringslagens tidsbegränsningsregler.

Med avseende å ersättning till efterlevande föräldrar (adoptivföräldrar) föreslår kommittén, att tillägg till livränta skall utgå med livräntans halva belopp, dock att livränta och livräntetillägg tillhoppa icke må överstiga värdet av det underhåll de av den avlidne åtnjutit.

För lönekommitténs yttrande beträffande vissa detaljfrågor lämnas redogörelse i det följande vid behandlingen av departementsförslaget till förordning i ämnet.

Kommittén har vidare anfört, att med den utformning, som kommitténs förslag rörande livränteförmånerna erhållit, någon sänkning för det fast anställda manskapets vidkommande av de flygtillägg, som flygmyndigheterna föreslagit, icke borde ifrågakomma. I överensstämmelse därmed hade de i kommitténs förslag till manskapsavlöningsreglemente upptagna bestämmelserna (25 §) om särskilda förmåner åt fast anställt manskap under flygtjänstgöring avfattats. — Det må anmärkas, att de av lönekommittén härutinnan föreslagna bestämmelserna i oförändrat skick upptagits i det förslag till manskapsavlöningsreglemente, som framlagts i propositionen nr 127/1940.

Vid lönekommitténs betänkande fanns, såvitt nu är fråga, fogad reservation av kommitténs ledamot *herr Tamm*, vilken med instämmande av *översten T. Lychnell*, som i egenskap av delegerad för försvarsväsendets centrala förvaltningsmyndigheter deltagit i lönekommitténs arbete, anfört:

I föreliggande betänkande har lönekommitténs majoritet frångått sitt ursprungliga förslag och hemställer nu, att till flygaränkor skall, där den avlidnes beställning varit förenad med familjepensionsrätt, utgå en förhöjning av livräntan med endast 25 procent, medan sådan förhöjning eljest skall utgå med 50 procent. Detta betyder, att det år 1938 av kommittén föreslagna livräntetillägget sänkes från 300 kronor till 187 kronor 50 öre för änkor efter officerare och underofficerare.

För min del kan jag ej godtaga ett sådant förslag. Något som helst skäl att sätta änkor efter befattningshavare med familjepensionsrätt i detta hänseende i sämre ställning kan enligt min mening icke föreligga, då familjepensionerna till huvudsaklig del grunda sig på av beställningshavarna själva inbetalda avgifter.

Ehuru jag helst skulle ha vidhållit 1938 års förslag om ett fast tillägg av 300 kronor, är jag beredd att ansluta mig till riksförsäkringsanstaltens kanske principiellt riktigare förslag om ett generellt livräntetillägg åt flygaränkor på 50 procent, vilket i regel skulle betyda ett belopp på 375 kronor för änkor efter officerare och underofficerare.

Finansministern uttalade i propositionen nr 245 till 1939 års riksdag att en mera väsentlig höjning av de nuvarande livränteförmånerna enligt hans mening borde medföra en omprövning av beloppen av de olika flygtilläggen. Detta kan vara riktigt. Men intet av här framlagda förslag torde för närvarande kräva en sådan omprövning. En minskning av de högre flygtilläggen — per månad 270 och 210 kronor — med 10 kronor skulle vid fullt utbyggd, nu beslutad flygorganisation medföra en besparing för staten på icke mindre än cirka 40,000 kronor per år. Den 1 januari 1939 funnos inalles 8 officers- och underofficersänkor, vilka skulle beröras av livräntetillägget. Detta skulle betyda en årlig merutgift för staten enligt lönekommitténs förslag av år 1938 av 2,400 kronor, enligt här föreliggande majoritetsförslag av 1,500 kronor och slutligen enligt riks försäkringsanstaltens av mig förordade förslag av 3,000 kronor. Även om dessa belopp under den närmaste tiden skulle komma att visa någon höjning, torde de vara alltför obetydliga för att åtminstone tillsvidare någon sänkning av flygtillägget skall kunna anses påkallad eller ens rimlig för deras täckande.

Yttranden över lönekommitténs betänkande den 14 december 1939.

Spörsmålet om ökade livränteförmåner i anledning av olycksfall under flygning har närmare berörts i yttranden av chefen för flygvapnet och flygförvaltningen, försvarsväsendets lönenämnd, riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet.

Beträffande frågan om vilka kategorier av militär personal, som den särskilda författningen i förevarande ämne borde omfatta, anförde *chefen för flygvapnet och flygförvaltningen*:

Det synes inkonsekvent, att det föreliggande förslaget begränsats att omfatta allenast personal, som lyder under militära avlöningsreglementet och manskapsavlöningsreglementet. Därmed uteslutas reservstatspersonalen, reservpersonalen i övrigt och de värnpliktiga. Den sålunda vidtagna begränsningen, vilken saknar stöd i lagstiftningen om olycksfallsförsäkring jämte militärsättningsförordningen, kan ej heller anses grundad i gällande avlöningsbestämmelser. Detta är så mycket mindre fallet, som enahanda bestämmelser äro gällande för flygavlöning åt all militär flygande personal. Denna personal bildar i nyssnämnda hänseende en personalgrupp för sig och hela den föreliggande utredningen utvisar det nära sambandet mellan flygavlöningen och berörda olycksfallsersättning. Att undantaga någon kategori av militärt flygande personal från regleringen av olycksfallsersättning vid flygning vore därför oriktigt.

Försvarsväsendets lönenämnd intog samma ståndpunkt i sak och yttrade:

Lönenämnden kan icke finna, att bärande skäl framlagts för den av lönekommittén gjorda begränsningen av de livränteberättigade till allenast officerare och underofficerare på stat samt fast anställt manskap. Det bör nämligen erinras, att de av lönekommittén uteslutna personalgrupperna (reservstats- och reservpersonal samt värnpliktiga) numera i avsevärd omfattning tagas i anspråk för flygtjänstgöring. För övrigt förefaller det lönenämnden mindre konsekvent att utesluta reservstats- och reservpersonal från de i författning-utkastet angivna förmånerna, då de skäl, som föranleda förmånernas utgivande till personal på aktiv stat, med lika styrka göra sig gällande å reservstats- och reservpersonal. Med hänsyn härtill anser lönenämnden, att det

av riksförsäkringsanstalten framlagda förslaget bör läggas till grund för blivande bestämmelser i denna del.

Riksförsäkringsanstalten vidhöll sin förut tillkännagivna uppfattning, att samtliga av anstalten föreslagna personalgrupper borde komma i åtnjutande av särskild ersättning vid olycksfall under tjänstgöring å militärt flygplan. Nu rådande tidsförhållanden med talrika inkallelser till förstärkt försvarsberedskap och partiell mobilisering hade för reservstats- och reservpersonal samt värnpliktiga medfört en långvarig och påfrestande tjänstgöring med ökad risk för olycksfall av ifrågavarande slag. Med hänsyn härtill syntes än starkare skäl än dem, som tidigare framförts, tala för att jämväl dessa personalgrupper borde omfattas av författningsförslagets särskilda ersättningsbestämmelser. Skulle så icke bliva förhållandet, torde det kunna förväntas, att statsmakterna på annat sätt och med större omgång måste tillgodose berättigade krav på särskild ersättning för sistnämnda kategorier och dessas efterlevande.

Föredraganden, byrådirektören Källström, var inom riksförsäkringsanstalten, liksom tidigare, av skiljaktig mening samt anförde:

Erfarenheten under en följd av år har givit vid handen, att behov av särskilda författningsbestämmelser för värnpliktiga i nu förevarande hänseende icke föreligger. Något annorlunda ställer det sig med officerare och underofficerare på reservstat och i reserven. Dessa kategorier användas i viss utsträckning i flygtjänstgöring och skulle säkerligen i åtskilliga fall i händelse av förolyckande efterlämna ersättningsberättigade efterlevande. Det måste emellertid framhållas, att dessa beställningshavare och deras efterlevande barn tillerkännas ersättning enligt gällande olycksfallsförsäkringslag, varför de icke av det allmänna lämnas utan livränteesättning vid inträffande olycksfall. Därtill kommer att en avsevärd skillnad här måste uppställas mellan å ena sidan dem, som i stor utsträckning utnyttjas för flygning med åtföljande starka psykiska och fysiska påfrestningar, och andra sidan dem, som jämförelsevis sällan beordras till sådan tjänstgöring. Det synes mig också böra understrykas, att lönekommitténs författningsförslag avser en komplettering av enligt det militära avlöningsreglementet och manskapsavlöningsreglementet utgående särskilda förmåner vid flygtjänstgöring, som alltså innefatta fast anställda beställningshavare vid försvarsväsendet. Förslaget är sålunda enligt min mening icke avsett att komplettera 1927 års militärsättningsförordning.

I fråga om storleken av livräntetilläggen förklarade *riksförsäkringsanstalten* — efter att hava erinrat om lönekommitténs förslag om tillägg å 25 respektive 50 procent med hänsyn till om vederbörande beställning varit förenad med pensionsrätt och familjepensionsrätt eller icke — att anstalten icke ville framföra någon erinran mot denna partiella nedsättning i av anstalten tidigare föreslagna livräntetillägg, särskilt med hänsyn till den försämring i det statsfinansiella läget, som numera inträtt.

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen anförde beträffande föreslagen ersättning åt efterlevande efter omkomna flygare, att förslaget i tillämpningen ställde sig mindre förmånligt för ersättningstagarna än vad chefen för flygvapnet och flygförvaltningen tidigare ifrågasatt. Ersättningsfall kunde tänkas, då enligt myndigheternas mening resultatet ej bleve tillfredsställande. Myn-

digheterna hemställde därför om stadgandets utfyllande med en bestämmelse om att det årliga tillägget till livränta åt änka, som ej uppjure familjepension, skulle minst utgöra så stort belopp, att sammanlagda livräntan ej understege 1,350 kronor för år, då den avlidne hade officers eller underofficers tjänsteställning, och eljest 1,000 kronor.

En reservant inom försvarsväsendets lönenämnd, *byråchefen Nilson*, uttalade önskvärdheten av någon ytterligare förbättring i livränteförmånen för änka, som ej åtnjöte familjepension.

Vidkommande livräntor till efterlevande barn förklarade sig *riksförsäkringsanstalten* vidhålla sin uppfattning, att livräntetillägg skulle utgå, vid sidan av de enligt olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen utgående livräntorna, till efterlevande barn med 25 respektive 50 procent allteftersom den avlidnes beställning varit förenad med familjepensionsrätt eller ej. Anstalten anförde vidare:

Med hänsyn till de skäl, som av lönekommittén anförts, vill riks-försäkringsanstalten emellertid icke motsätta sig, att ytterligare ersättning må utgå intill dess barnet fyllt 19 år. Emellertid kan riks-försäkringsanstalten icke tillstyrka att i förevarande fall livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen till barn må utgå utöver i dessa författningar stadgad tid intill 16 års ålder. Däremot synes skäl föreligga för att livräntetilläggen utgå intill 19 års ålder.

Riks-försäkringsanstaltens förslag skulle alltså innebära att till barn efter beställningshavare, som åtnjöte pensionsrätt, skulle utgå först och främst enligt olycksfallsförsäkringslagen respektive militärsättningsförordningen utgående livränta, vartill skulle komma ett tillägg av 25 procent av livräntans belopp samt till barn efter beställningshavare utan pensionsrätt förutom sedvanlig livränta ett tillägg av 50 procent av livräntans belopp. Samtliga dessa livränteförmåner skulle utgå, intill dess barnet fyllt 16 år.

Härutöver skulle enligt riks-försäkringsanstaltens mening livräntetilläggen med respektive 25 procent och 50 procent fortfarande utgå till efterlevande barn, intill dess dessa fyllt 19 år. Genom ett sådant förslag vunnas den fördelen, att en utsträckning av tiden för livräntans utgående enligt olycksfallsförsäkringslagen eller militärsättningsförordningen icke behöfve ifrågakomma med eventuellt framdeles framförda krav å livräntetidens utsträckning till 19 år för alla de barn, vilka vore berättigade till livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen.

Föredraganden i riks-försäkringsanstalten, *byrådirektören Källström*, anförde:

Jag vidhåller i fråga om särskild ersättning åt efterlevande barn (adoptivbarn) den mening, vartill riks-försäkringsanstalten i sitt tidigare förslag anslutit sig och som jag biträtt. Den modifikation, som av lönekommittén nu framförts i samband med frågan om tillägglivräntor till invalida flygare och deras änkor beträffande det procentuella tilläggets storlek, synes mig emellertid böra stipuleras även i fråga om efterlevande barn. Jag håller sålunda före, att livräntetillägg böra utgå till barn (adoptivbarn) med 50 procent respektive 25 procent, så länge livränta utgår enligt olycksfallsförsäkringslagen eller militärsättningsförordningen.

Att sönderbryta principen i fråga om livräntas utgående intill 16 års ålder för efterlevande barn synes mig icke lämpligt. De skäl, som av kom-

mittén anförts härför, synas mig icke övertygande. Härtill kommer att det torde vara ekonomiskt fördelaktigare för de barn, som kunna bliva ersättningsberättigade, att livräntetilläggen utgå intill 16 års ålder än att vanligt livränta utan tillägg utgår intill 19 års ålder.

Ej heller finner jag riksförsäkringsanstaltens förslag vara att föredraga. Ett livräntetillägg, som är avsett att utgå efter den tidpunkt, då den enligt olycksfallsförsäkringslagen eller militärsättningsförordningen tillerkända livräntan upphört att utgå, synes mig sakna den reella grund, som är nödvändig för ett sådant tilläggs utgående.

Till vad i yttrandena i övrigt anförts torde jag få återkomma i samband med behandlingen av de särskilda paragraferna i departementsförslaget.

**Departements-
chefen.**

På sätt som framgår av vad i det föregående anförts har efter framställning från riksdagen utredning verkstälts rörande formerna för särskilda ersättningar till i flygtjänst sysselsatt militär personal. Förslag hava framlagts och delvis redan antagits rörande nya bestämmelser om flygtillägg och andra kontanta tillägg till lönen. Vid sidan härav har nu genom 1936 års lönekommittés försorg även upprättats förslag till författningsbestämmelser angående särskild ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall, som inträffat under flygning.

Ehuru flygtilläggen ursprungligen torde hava avsetts innefatta jämväl ersättning för bekostande av särskild försäkring mot den avsevärda olycksfallsrisk, som är förenad med flygning, läser enighet numera råda därom, att åtgärder böra vidtagas för att — vid sidan av flygtilläggen m. m., vilka ur bland annat rekryteringssynpunkt ansetts nödvändiga att bibehålla — med hänsyn till de särskilda förhållanden, under vilka flygtjänstgöringen utövas, tillskapa speciella förmåner att utgå för den händelse att olycksfall skulle inträffa. De olika för flygare avsedda ersättningarna och förmånerna stå emellertid, såsom den verkställda utredningen utvisar, i ett nära samband med varandra. Vid utarbetandet av det förslag till bestämmelser rörande olycksfallsersättningar, som nu föreligger till bedömande, har också hänsyn tagits till detta samband.

Med anledning av vad under utredningen framkommit har jag låtit inom socialdepartementet upprätta förslag till förordning om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning. Till grund för departementsförslaget har lagts lönekommitténs utkast, vari jag dock, huvudsakligen på grund av erinringar i däröver avgivna yttranden, ansett mig böra föreslå vissa ändringar.

Jag övergår nu till behandling av departementsförslaget i ämnet.

Departementsförslaget.

1 §.

Denna paragraf motsvarar 1 § i lönekommitténs förslag.

Beträffande diskussionen rörande spörsmålet, vilka personalgrupper som böra erhålla livränteförhöjningar, må hänvisas till vad i det föregående anförts.

Lönekommittén yttrade i fråga om förevarande paragraf vidare, att, då förslaget utformats såsom en, låt vara fristående, utbyggnad av de i olycksfallsförsäkringslagen, respektive i 1927 års militärsättningsförordning givna stadgandena och dessa stadganden avsåge allenast förhållandena i fredstid, en motsvarande gränsdragning beträffande de föreslagna ersättningsreglernas tillämplighet fastslagits genom uttrycklig föreskrift.

Försäkringsrådet anförde till en början, att det ej tydligt framginge av utkastet, i vilken omfattning allmänna olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen skulle äga tillämpning med avseende å ersättning enligt den föreslagna förordningen. Försäkringsrådet ansåge övervägande skäl tala för, att under 1 § eller som särskild paragraf skulle intagas en föreskrift av innehåll, att i avseende å ersättning enligt förordningen skulle, där ej annat följde av särskilda stadganden i densamma, bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Rådet föreställde sig, att de i förordningen upptagna särskilda ersättningarnas karaktär ej lade hinder i vägen för införande av en sådan generell föreskrift. För rättstillämpningen vore en dylik föreskrift av stort värde, i vilket avseende hänvisades till vad försäkringsrådet i det följande yttrat om begreppet olycksfall samt exempelvis till sådana förhållanden, som behandlades under 26 och 27 §§ olycksfallsförsäkringslagen.

Intoges i förordningen en föreskrift av nyss angivet innehåll, erfordrades emellertid en undantagsföreskrift, motsvarande senare delen av 2 § 3 mom. i utkastet. Då en sådan undantagsbestämmelse emellertid borde gälla även ersättningar enligt 3 §, syntes i en särskild paragraf efter 3 § böra föreskrivas, att avdrag enligt bestämmelserna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen och 11 § militärsättningsförordningen icke skulle få göras å de i 2 och 3 §§ av utkastet omförmälda ersättningarna.

Försäkringsrådet yttrade vidare, att det ej heller tydligt framginge, huruvida bestämmelserna endast vore avsedda att gälla sådana beställningshavare, som hade någon funktion att fylla å flygplanet, eller om de även avsåge exempelvis till flygtjänstgöring kommenderade eller andra militära beställningshavare, som medföljde som passagerare. Med hänsyn till innehållet i 2 § 2 mom. av utkastet torde ersättning enligt förordningen ej kunna utgå till planet medföljande person, som icke hade kommendering till flygtjänstgöring. Ett förtydligande på denna punkt torde böra vidtagas.

Beträffande det i utkastet använda uttrycket »drabbats av olycksfall» erinrade försäkringsrådet om följande:

Begreppet olycksfall i allmänna olycksfallsförsäkringslagen utvidgades genom lagändring år 1936. Genom denna tillkom nuvarande andra stycket i 1 §, vilket innehåller, att såsom föranledda av olycksfall även skola anses skador, som förorsakats genom i stycket närmare angiven inverkan under högst några få dagar. Anledning förelåg ej att intaga motsvarande ändring i militärsättningsförordningen, emedan denna förordning reglerar såväl ersättning för skada till följd av olycksfall (2 kap.) som ersättning i anledning av sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall (3 kap.). Det framgår ej av

utkastet, huruvida detsamma avser även sådana skador, exempelvis förfrysning, som äro angivna i 1 § andra stycket olycksfallsförsäkringslagen. Skulle detta vara fallet, vill rådet framhålla, att härigenom — därest ej särskild författningsföreskrift meddelas — en beställningshavare, ä vilken olycksfallsförsäkringslagen är tillämplig (officerare och underofficerare), bleve berättigad till särskild ersättning enligt den föreslagna förordningen, men ej en beställningshavare, vilkens ersättningsrätt regleras genom militärsättningsförordningen (manskap). Anses det, att dylika skador böra medföra samma rätt till särskild ersättning som andra olycksfallsskador, synes för möjliggörandet härav en utväg vara att i militärsättningsförordningen införa en bestämmelse av samma innehåll som 1 § andra stycket olycksfallsförsäkringslagen. Detta skulle emellertid medföra konsekvenser i andra hänseenden, för vilka starka skäl dock kunna anföras. I motsatt fall bör i nu ifrågasvarande förordning utsägas, att skador, som avses i sistnämnda stycke, icke i denna förordning anses såsom föranledda av olycksfall.

Slutligen framhöll försäkringsrådet, att det svärligen läte sig göra att giva en fullt uttömmande definition på begreppet »vid flygning», varför det syntes böra överlämnas åt rättstillämpningen att närmare precisera innebörden av detta begrepp.

Särskilt yttrande avgavs av *försäkringsrådet Geijer*; detta yttrande torde — ehuru berörande även andra delar av den föreslagna författningen — här få i huvudsak återgivas i ett sammanhang. I yttrandet anfördes:

Förordningen är konstruerad såsom en påbyggnad på olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen med fristående tillägglivräntor, vilka icke ingå såsom en integrerande del i de livräntor, som skola utgå enligt nämnda författningar. För tillägglivräntas utgående erfordras följaktligen *dels* att livränta tillerkännes enligt endera av berörda författningar, *dels* och att tilläggsförordningens särskilda bestämmelser om villkor för tilläggets utgående äro förhanden. Bland sistnämnda bestämmelser märkes bestämmelsen i förordningens 1 §, att vederbörande beställningshavare skall hava »drabbats av olycksfall vid flygning». Denna bestämmelse måste givetvis tolkas på samma sätt för alla de beställningshavare, som i tilläggsförordningen avses. Någon ojämnhet i bedömandet av begreppet olycksfall mellan de beställningshavare, vilkas livräntor utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen, och de, vilkas livräntor utgå enligt militärsättningsförordningen, synes följaktligen icke kunna ifrågakomma. Då tilläggsförordningen icke innehåller någon bestämmelse, att de skador, som omnämnas i 1 § andra stycket olycksfallsförsäkringslagen, enligt tilläggsförordningen skola anses såsom föranledda av olycksfall, följer därav, att enligt förordningen olycksfallsbegreppet skall gälla utan denna utvidgning. Någon uttrycklig bestämmelse därom synes icke erforderlig.

Om man bortser från 2 § 3 mom. i tilläggsförordningen synes denna förordnings hela avfattning giva vid handen, att avsikten är, att olycksfallsförsäkringslagens, respektive militärsättningsförordningens bestämmelser skola för tillägglivräntornas del gälla endast i de fall, där så i tilläggsförordningen uttryckligen stadgas.

En del bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen såsom t. ex. stadgandena i 26, 27 och 30 §§, till vilka stadganden motsvarighet icke finnes i militärsättningsförordningen, hava icke upptagits i tilläggsförordningen. Avsikten har alltså varit, att dessa stadganden icke skola vinna tillämpning med avseende å tillägglivräntorna. Till undvikande av missförstånd torde emellertid i tilläggsförordningen uttrycklig bestämmelse böra införas därom

att livräntetillägg, vid livräntas utbyte mot kapital enligt 27 § första stycket olycksfallsförsäkringslagen, fortfarande skall utgå i vanlig ordning.

Beträffande stadgandet i 2 § 3 mom. i tilläggsförordningen må anmärkas, att riksförsäkringsanstalten i sitt yttrande anført, att därest ersättningsförhöjningarna gäves karaktären av tillägg till livräntorna, vilka icke ingingo som integrerande del av dessa, följden bleve, att tilläggen icke bleve underkastade avdragsreglerna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen med mindre detta särskilt stadgades samt att det vid sådant förhållande icke vore erforderligt att i författningen angiva, att avdrag å livräntorna jämlikt 11 § för sådana tillägg icke skulle ifrågakomma. Kommittén har emellertid ansett önskvärt, att »till förebyggande av missförstånd» uttryckligt stadgande härom infördes och i anslutning härtill i tilläggsförordningen infört stadgandet i 2 § 3 mom. Riksförsäkringsanstaltens ståndpunkt synes emellertid här vara den riktiga. Så som stadgandet nu står, förefaller det dels *onödigt*, då enligt förordningens hela konstruktion i övrigt 11 § olycksfallsförsäkringslagen icke kan vinna tillämpning å de livräntetillägg, som enligt förordningen skola utgå, dels *missvisande*, då enligt stadgandets ordalag olycksfallsförsäkringslagens, respektive militärsättningsförordningens bestämmelser i övrigt skulle vara avsedda att äga en generell tillämpning beträffande ersättningarna enligt tilläggsförordningens 2 § 1 och 2 mom., vilket skulle vara något mot förordningens hela karaktär i övrigt stridande och vilket säkerligen icke varit av kommittén åsyftat. Stadgandet i 2 § 3 mom. synes alltså böra helt utgå, en förändring, som emellertid synes vara av uteslutande redaktionell art.

Därest nu i stället i tilläggsförordningen infördes en allmän bestämmelse av innehåll att i avseende på ersättning enligt förordningen olycksfallsförsäkringslagens, respektive militärsättningsförordningens bestämmelser i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse, synes detta *dels* nödvändig-göra en icke oväsentlig omarbetning av tilläggsförordningen, därvid undvikande av framtida tolkningssvårigheter kommer att bliva en vanskelig uppgift, *dels ock* som oundviklig följd medföra vissa icke önskvärda ojämnheter vid åtnjutandet av tillägglivräntorna mellan livräntetagarna enligt olycksfallsförsäkringslagen, å ena, samt livräntetagarna enligt militärsättningsförordningen, å andra sidan.

En ytterligare ändring, som för tydlighetens skull synes böra vidtagas, är att orden »tjänstgöring i fredstid» i 1 § i tilläggsförordningen utbytes mot »flygtjänstgöring i fredstid». Skulle meningen mot förmodan vara, att förordningen skall gälla även under annan tjänstgöring än flygtjänstgöring, böra i stället orden »att beställningshavaren blivit oförmögen till flygtjänstgöring» i 2 § 2 mom. utbytas mot orden »att beställningshavare, som användes till flygtjänstgöring, blivit oförmögen till dylik tjänstgöring».

I 1 § har uttryck givits åt den allmänna principen, att ersättningar enligt den nu föreslagna förordningen skola utgöra förmaner vid sidan av de ersättningar, som utgå enligt allmänna olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen.

Beträffande frågan om vilka kategorier av militär personal, som skola omfattas av förordningens bestämmelser, ansluter jag mig till den mening, som kommit till uttryck i de yttranden över lönekommitténs förslag, vilka avgivits av chefen för flygvapnet och flygförvaltningen, försvarsväsendets lönenämnd samt riksförsäkringsanstalten. I likhet med dem kan jag icke finna, att bärande skäl anförts för den av lönekommittén föreslagna begränsningen av förordningens tillämpningsområde till att avse allenast be-

**Departements-
chefen.**

ställningshavare, om vilka i militära avlöningsreglementet och manskapsavlöningsreglementet är fråga. Även om, såsom lönekommittén anfört, vid avgörandet av spörsmålet, i vad mån ersättning i anledning av olycksfall under flygtjänstgöring skall utgå jämväl till reservstats- och reservpersonal samt värnpliktiga, principiellt även vissa andra synpunkter borde vinna visst beaktande än dem, som göra sig gällande i fråga om aktiv personal, synes dock, särskilt med hänsyn till rådande tidsförhållanden, tillräckliga skäl icke föreligga att nu undanhålla någon militär personal den säkerhet, som i författning givna bestämmelser angående särskild ersättning i anledning av olycksfall under flygtjänstgöring erbjuda.

Såsom försäkringsrådet påpekat har begreppet olycksfall olika innebörd i allmänna olycksfallsförsäkringslagen och i militärsättningsförordningen. I lagen är detta begrepp mera vidsträckt; det omfattar sålunda vissa skador, även om de förorsakats av inverkan under en tidrymd av några dagar. Därest annat icke föreskrives torde — med hänsyn till i det följande föreslagna bestämmelser — vid tillämpning av den föreslagna förordningen härutinnan olika regler komma att gälla för olika befattningshavare, beroende på vilken av de nu gällande författningarna som är tillämplig å den skadade. Ehuru detta förhållande är beklagligt, anser jag mig icke kunna i förevarande sammanhang vidtaga några åtgärder för ändring därav. I samband med den pågående överarbetningen av allmänna olycksfallsförsäkringslagen synes emellertid enligt min mening förslag böra upprättas till sådan ändring av militärsättningsförordningen, att olycksfallsbegreppet däri blir detsamma som i lagen. Skulle innan sådan ändring skett något olycksfall av ifrågavarande art inträffa, för vilket ersättning enligt den nu föreslagna förordningen icke kunde utgå, torde dock särskild framställning böra göras till riksdagen för att möjliggöra utbetalning av ersättning. — Till den i yttrandena i förevarande sammanhang närmare diskuterade frågan om tillämpligheten av bestämmelserna i allmänna olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen å de enligt den nu föreslagna förordningen utgående ersättningarna återkommer jag vid behandlingen av 4 § i departementsförslaget.

I enlighet med vad lönekommittén föreslagit synes förordningens tillämplighet böra inskränkas till tid, då riket icke befinner sig i krig. Vidare torde, såsom försäkringsrådet ifrågasatt, böra utsägas, att det för förordningens tillämplighet skall vara fråga om olycksfall under *flygtjänstgöring*. — I författningen har icke närmare angivits vad som skall förstås med uttrycket »vid flygning». Att under detta uttryck bör falla såväl färd med annat militärt luftfartyg än flygplan som fallskärmshopp synes klart. För övrigt torde, såsom försäkringsrådet framhållit, det böra överlämnas åt rättstillämpningen att närmare precisera innebörden av uttrycket.

2 §.

Denna paragraf motsvarar 1 och 2 mom. i 2 § av utkastet. Beträffande 3 mom. i utkastet må hänvisas till 4 § i departementsförslaget.

Utöver vad i det föregående återgivits rörande lönekommitténs och resmismyndigheternas uttalanden beträffande 2 § i utkastet må omnämnas följande.

Lönekommittén framhöll, att i den vid riksförsäkringsanstaltens utlåtande den 20 februari 1939 fogade reservationen påpekats, att en beställningshavare, som jämlikt 2 mom. berättigats uppbära särskild årlig livränta av 300 kronor, i vissa fall kunde komma i bättre ställning än exempelvis beställningshavare, som ådragit sig en invaliditet av 20 procent. I sistnämnda fall skulle visserligen vid en beräknad arbetsförtjänst av 3,000 kronor författningssenlig livränta utgå med 400 kronor, varjämte enligt reservantens förslag livräntetillägg skulle utgå med 200 kronor. Erfarenheten hade emellertid givit vid handen, att en beställningshavare, behäftad med skada som medfört en dylik relativt låg invaliditetsgrad, alltjämt fått kvarstå i aktiv tjänst, om ock icke i flygtjänst. Enligt avdragsbestämmelserna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen komme livräntan å 400 kronor då att bortfalla, varemot livräntetillägget å 200 kronor skulle utgivas. En beställningshavare med en till lägre än 10 procent utmätt invaliditetsgrad skulle sålunda erhålla en livränta å 300 kronor, under det att den, vars arbetsförmåga nedsatts med 20 procent, endast komme i åtnjutande av ett livräntetillägg å 200 kronor. Till undanröjande av ett sådant missförhållande syntes böra fastslås, att livräntetillägget icke borde understiga 300 kronor. Då vad i reservationen sålunda anförts syntes lönekommittén bärande, hade i 2 § 1 mom. införts ett stadgande därom, att där omförmält livräntetillägg alltid skulle utgå med minst 300 kronor.

Försäkringsrådet anförde, att stadgandet i 1 mom. vid jämförelse med 2 mom. syntes böra givas den innebörden, att i momentet föreslagna tillägg till livränta skulle utgå allenast då vederbörande livräntetagare blivit oförmögen till flygtjänstgöring. Försäkringsrådet kunde ej uttala sig om, huruvida det kunde förekomma, att en livränteberättigad beställningshavare tillättes kvarstå i flygtjänstgöring. Om så vore fallet, borde enligt rådets mening tillägg till livräntan icke utgå och även i 1 mom. särskilt angivas, att oförmåga till flygtjänstgöring vore förutsättning för livräntetillägg.

Reservanten i rådet, *försäkringsrådet Geijer*, ifrågasatte, huruvida icke till 2 mom. borde fogas ett tillägg av innehåll, att livräntan borde utgå endast så länge oförmåga till flygtjänstgöring fortfore.

Den avvägning av livräntetilläggens storlek, som föreslagits av lönekommittén, varvid hänsyn tagits till storleken av redan bestämda eller föreslagna flygtillägg, synes mig lämplig. Under förutsättning att livränta förklarats skola utgå enligt allmänna olycksfallsförsäkringslagen eller militärsättningsförordningen skall sålunda såsom tillägg utgivas, om den skadade äger tjänstepensionsrätt — vilket är fallet beträffande officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare ävensom flaggkorpraler och högbåtsmän bland manskapet — en fjärdedel samt eljest hälften av livräntans belopp. Det torde härvid böra föreskrivas, att livräntetillägget i intet fall skall understiga 300 kronor.

**Departement-
chefen.**

Är nedsättningen i arbetsförmågan ej så stor, att livränta skall utgå enligt någon av nyssnämnda författningar, men har olycksfallet dock föranlett, att den skadade blivit oförmögen till flygtjänstgöring, synes såsom lönekommittén föreslagit livränta böra utgå med 300 kronor. Uttryckligt stadgande att sistnämnda livränta skall utgå endast så länge oförmåga till flygtjänstgöring fortfar synes icke erforderligt. Däremot synes, såsom försäkringsrådet ifrågasatt, särskild bestämmelse behöva införas i 1 mom. att oförmåga till flygtjänstgöring är förutsättning för livräntetillägg, enär det icke torde vara uteslutet, att en person, som blivit så skadad, att han berättigats till livränta, dock kan få kvarstå i flygtjänstgöring.

Viss motsvarighet till det av lönekommittén föreslagna 3 mom. i 2 § har upptagits i 4 § i departementsförslaget.

3 §.

Till denna paragraf finnes motsvarighet i 3 § i utkastet.

Även härutinnan har redogörelse för vad lönekommittén och remissmyndigheterna i huvudsak anfört lämnats i det föregående. Ytterligare må emellertid nämnas följande.

Lönekommittén yttrade i sin specialmotivering till 3 §:

Enligt bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen, respektive i militärsättningsförordningen skola livräntor till efterlevande, där livräntorna tillsammans skulle komma att överstiga två tredjedelar av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, nedsättas till sammanlagt detta belopp, så länge anledning till nedsättning fortfar. Riksförsäkringsanstalten har ansett, att därest livräntorna på angivet sätt nedsatts, jämväl enligt 3 § 1 mom. utgående livräntetillägg borde beräknas i förhållande till de nedsatta livräntebeloppen. Lönekommittén, som funnit sig böra biträda anstaltens uppfattning på förevarande punkt, har intagit ett stadgande i ämnet under 2 mom. av förevarande paragraf.

Försäkringsrådet framhöll, att, därest jämlikt bestämmelser i allmänna olycksförsäkringslagen eller militärsättningsförordningen livräntor till efterlevande nedsatts, den omständigheten, att barn jämlikt den nu föreslagna förordningen skulle få åtnjuta livränta även efter det barnet fyllt sexton år, givetvis icke finge inkräkta på den rätt till livränta, som sedan barnet uppnått denna ålder enligt oförmälda författningar skulle tillkomma den avlidnes änka, hans barn under sexton år och hans föräldrar.

Departements-
chefen.

Beträffande livräntetillägg till änka och föräldrar samt livräntor till barn efter person, som avlidit på grund av skada genom olycksfall vid flygning, har jag efter övervägande av de olika förslag, som därutinnan framlagts, ansett mig böra godtaga det av lönekommitténs majoritet upprättade. Viss formell jämkning av författningstexten har emellertid vidtagits. Med anledning av vad i några yttranden anförts vill jag framhålla, att det avsteg från gällande princip om livräntas utgående till barn allenast intill 16 års ålder, som förslaget innebär, med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter icke torde behöva föranleda några betänkligheter. Det önskemål, som försäkringsrådet uttalat, synes bliva tillgodosett genom stadgande i slutet av 4 §.

4 §.

I denna paragraf har upptagits ett stadgande, att allmänna olycksfallsförsäkringslagens och militärsättningsförordningens bestämmelser i princip skola äga motsvarande tillämpning i fråga om ersättning enligt den nu föreslagna förordningen. Därjämte återfinnes här den i 2 § 3 mom. av lönekommitténs förslag införda undantagsbestämmelsen, varjämte en undantagsbestämmelse rörande nedsättning i vissa fall av livränta upptagits.

Lönekommittén erinrade — i sammanhang med behandlingen av 2 § i dess utkast — att jämlikt 11 § olycksfallsförsäkringslagen och 11 § militärsättningsförordningen från utgående livränta skulle avdragas ett belopp, motsvarande den del av invalidpension, som icke kunde anses intjänad genom tjänstären, samt yttrade:

En tillämpning av denna reduktionsregel i de i 2 § 1 mom. av förslaget åsyftade fallen skulle uppenbarligen i stor utsträckning göra den föreslagna bestämmelsen illusorisk. I de fall, där den lagenliga livräntan icke försloge till uttagande av avdrag motsvarande ej intjänt del av invalidpensionen, skulle nämligen återstoden avdragas å livräntetillägget, vilket härigenom komme att helt eller delvis försvinna. Både riks försäkringsanstaltens majoritet och reservanten hava uttalat, att en dylik verkan borde förebyggas, ehuru i majoritetens förslag uttryckligt stadgande om förbud mot avdrag icke ansetts erforderligt med hänsyn till förhöjningarnas konstruktion såsom fristående tillägglivräntor. Till förebyggande av misstolkning synes det emellertid önskvärt, att uttrycklig bestämmelse meddelas. På grund härav har i 2 § 3 mom. intagits ett stadgande därom, att nyss omförmält avdrag icke må göras å livräntetillägg jämlikt 1 mom. Samma skäl torde tala för att jämväl enligt 2 § 2 mom. utgående livränta undantages från avdragsreglerna i 11 § nämnda lag och 11 § militärsättningsförordningen. Bestämmelse härom har likaledes införts i 2 § 3 mom. av utkastet.

I förevarande sammanhang må omnämnas, att *försäkringsrådet* föreslagit, att 5, 6 och 8 §§ i utkastet skulle utgå, när de vore onödiga, om det inledningsvis omförmälda, av försäkringsrådet föreslagna principiella stadgandet infördes i förordningen.

Beträffande 5 § i utkastet hade *lönekommittén* anmärkt, att utbyte av livränta mot kapital för en gång ansetts böra medgivas endast till skadad beställningshavare men däremot ej till efterlevande. Häremot invände *försäkringsrådet*, att allmänna olycksfallsförsäkringslagens och militärsättningsförordningens bestämmelser om utbyte av livränta mot ett kapital för en gång i tillämpliga delar borde gälla såväl livräntetillägg enligt 1 mom. som livränta enligt 2 mom. av 2 § i utkastet. Av sakens natur följde — utan att någon särskild bestämmelse därom erfordrades — att utbyte av sådan särskild ersättning, för vars fortsatta utgående förutsattes oförmåga till flygtjänstgöring, borde ifrågakomma endast då det kunde antagas, att vederbörande bleve för all framtid oförmögen till flygtjänstgöring.

Såsom försäkringsrådet framhållit i sitt yttrande över lönekommitténs författningsutkast synes det vara av värde, om bestämmelserna i allmänna olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen i princip göras

tillämpliga med avseende å livräntor och livräntetillägg enligt den nu föreslagna förordningen. Ett stadgande härom har därför införts i 4 §. Stadgandet torde emellertid böra förses med undantag, dels därutinnan att avdrag enligt 11 § i allmänna olycksfallsförsäkringslagen eller samma paragraf i militärsättningsförordningen från ersättningar enligt den nu föreslagna förordningen icke skall få göras, dels ock så till vida, att nedsättning i livränta, som utgives jämlikt allmänna olycksfallsförsäkringslagen eller militärsättningsförordningen, icke skall få vidtagas jämlikt 7 § i lagen eller samma paragraf i förordningen i anledning därav, att livränta eller livräntetillägg utgår enligt den nu föreslagna förordningen.

Genom införandet i sistnämnda förordning av föreskrift, att bestämmelserna i allmänna olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen i princip skola äga tillämpning, har det synts överflödigt att i departementsförslaget upptaga motsvarighet till stadgandena i 5, 6 och 8 §§ i lönekommitténs utkast.

5 och 6 §§.

Dessa paragrafer motsvara 4 och 7 §§ i lönekommitténs utkast.

**Departements-
chefen.**

Av lönekommittén föreslagna bestämmelser hava utan saklig ändring upptagits i departementsförslaget. Huvudstadgandet i dess 4 § har emellertid föranlett ett tillägg till 5 §, innefattande erinran om den beslutanderätt rörande ersättning enligt förordningen, som i vissa fall redan i första hand tillkommer försäkringsrådet. Vidare har synts lämpligt att i sistnämnda paragraf — i överensstämmelse med stadgande i, bland annat, 8 § lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar — intaga en hänvisning till 6 § lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser.

Lönekommittén omnämde, att riksförsäkringsanstalten ansett det vara skäligen, att möjlighet bereddes för tillerkännande av de ifrågasatta tilläggsersättningarna även i sådana fall, där skadan timat före ikraftträdandet av de blivande ersättningsreglerna. Enligt lönekommitténs mening borde emellertid av principiella skäl någon retroaktiv tillämpning av nämnda regler icke ifrågakomma. Riksförsäkringsanstaltens förslag i denna del hade därför icke upptagits i kommitténs utkast.

Den nu föreslagna förordningen synes lämpligen kunna träda i kraft den 1 juli 1940.

Med hänsyn till att ersättning för skada på grund av olycksfall vid flygning i viss utsträckning redan tidigare beretts synes mig lämpligt att — trots de principiella skäl, som kunna anföras mot en retroaktiv tillämpning av en ny författning — möjlighet beredes för tillerkännande av ersättningar enligt grunderna i förordningen även i sådana fall, då skadan inträffat före den 1 juli 1940. Avgörandet härutinnan torde böra läggas i Kungl. Maj:ts hand.

**Departements-
chefen.**

Därest på grund av bestämmelserna i den föreslagna förordningen kostnader skulle uppstå under budgetåret 1940/41, synas desamma kunna få bestridas från det under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till *Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete.*

Föredraganden hemställer härefter — under framhållande av att proposition i ämnet jämlikt § 54 riksdagsordningen torde kunna avlätas utan hinder därav, att den för propositioners avlämnande i allmänhet fastställda tid gått till ända — att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga förutnämnda inom socialdepartementet upprättade förslag till *förordning om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.

Lönekommitténs förslag.

U t k a s t

till

förordning med bestämmelser angående särskild ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall, som drabbat beställningshavare vid försvarsväsendet under flygning.

1 §.

Har beställningshavare, som avses i militära avlöningsreglementet eller i manskapsavlöningsreglementet, under tjänstgöring i fredstid drabbats av olycksfall vid flygning, skola utöver föreskrifterna i lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete och förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, lända till efterrättelse följande särskilda bestämmelser om ersättning i anledning av olycksfallet.

2 §.

1 mom. Har olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan med minst en tiondel och har beställningshavaren på grund härav förklarats berättigad till livränta jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skall till honom utgivas ett årligt tillägg till livräntan, utgörande där beställningen är förenad med tjänstepensionsrätt en fjärdedel och eljest hälften av livräntans belopp, i intet fall dock mindre än 300 kronor.

2 mom. Har olycksfallet, utan att medföra sådan nedsättning av arbetsförmågan som i 1 mom. omförmäles, föranlett att beställningshavaren blivit oförmögen till flygtjänstgöring, skall till honom utgivas en årlig livränta av 300 kronor.

3 mom. Med avseende å de i 1 och 2 mom. omförmälda ersättningarna skola i tillämpliga delar gälla i lagen om försäkring för olycksfall i arbete och förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, givna stadganden, dock att avdrag enligt bestämmelserna i 11 § nämnda lag och 11 § sagda förordning icke må göras å nämnda ersättningar.

3 §.

1 mom. Har olycksfallet medfört den skadades död och efterlämnar den avlidne änka med rätt till livränta, skall till henne utgivas ett årligt tillägg till livräntan med belopp, utgörande där den avlidnes beställning varit förenad med familjepensionsrätt en fjärdedel och eljest hälften av livräntans belopp.

Efterlämnar den avlidne barn (adoptivbarn), må den enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, utgående livräntan, utan hinder av vad i nämnda författningar stadgas, åtnjutas intill dess barnet fyllt nitton år.

Efterlämnar den avlidne föräldrar (adoptivföräldrar), vilka tillerkänts livränta i anledning av dödsfallet, skall tillägg till livräntan utgå med dennas halva belopp, dock att livränta och livräntetillägg tillhoppa icke må överstiga värdet av det underhåll de av den avlidne åtnjutit.

2 mom. Har jämlikt bestämmelser i lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, livränta till efterlevande nedsatts, skola de i 1 mom. omnämnda livräntetilläggen beräknas i förhållande till de nedsatta livräntebeloppen.

4 §.

Ersättning, som utgår jämlikt denna förordning, bestrides av statsmedel och utgives av riksförsäkringsanstalten.

5 §.

Har livränta till skadad beställningshavare utbytt mot kapital för en gång, äger försäkringsrådet besluta, att jämväl livräntetillägg, varom förmäles i 2 § 1 mom., må utbytas mot sådant kapital. I fråga om dylikt utbyte skall i motsvarande delar gälla vad som stadgas om utbyte av livränta mot kapital för en gång.

6 §.

Rätt till ersättning enligt denna förordning kan icke överlätas och må förty ej för gäld tagas i.mät.

7 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen, eller, efter Konungens bemyndigande, av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

8 §.

Över beslut av riksförsäkringsanstalten rörande ersättning enligt denna förordning eller eljest rörande tillämpning av någon i förordningen given bestämmelse må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola ingivas till rådet eller i betalt brev med allmänna posten vara till rådet inkomna sist å trettionde dagen efter det klaganden av beslutet erhållit del, den dagen oräknad då sådant skedde.

Försäkringsrådets beslut meddelas kostnadsfritt.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1940 men skall ej äga tillämpning i fråga om olycksfall, som inträffat före nämnda dag.
